

Παρατηρήσεις του καθηγητή Γιώργου Αλογοσκούφη
Προέδρου του Συμβουλίου Οικονομικών Εμπειρογνομόνων

στην εκδήλωση του Ομίλου Προβληματισμού για τον Εκσυγχρονισμό της Κοινωνίας
με θέμα

Προοπτικές Εξόδου από την Οικονομική Κρίση

Αίθουσα ΕΣΗΕΑ, Τρίτη 19-1-93

EMBARGO

19 Ιανουαρίου 1993, ώρα 20:30

* Η κύρια εκδήλωση της κρίσης της ελληνικής οικονομίας είναι η κατάρρευση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Το ποσοστό μεγέθυνσης του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές ήταν 7% από το 1950 έως το 1974. Μεταξύ 1975 και 1979 ήταν 5% και στη δεκαετία του 1980 έπεσε στο 1,5% κατά μέσο όρο. Η αύξηση της ανεργίας, παρά τη διόγκωση του δημόσιου τομέα, από το 2% το 1979 στο 8% περίπου το 1984 ήταν άμεσο αποτέλεσμα της εξέλιξης στην ανάπτυξη. Ο δε πληθωρισμός αυξήθηκε σημαντικά στη δεκαετία του 1980, την ίδια στιγμή που ο πληθωρισμός στις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΟΚ σημείωνε σημαντική επιβράδυνση.

* Σχεδόν εξ ολοκλήρου η μείωση του ποσοστού ανάπτυξης οφείλεται στη δραματική μείωση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, από 22% του ΑΕΠ στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 σε επίπεδα κάτω από 17% του ΑΕΠ την δεκαετία του 1980. Οι δημόσιες επενδύσεις έπεσαν ανεξήγητα, ίσως προκειμένου να ελεγχθούν τα ελλείμματα, ενώ οι ιδιωτικές υπέφεραν από σειρά αντιαναπτυξιακών στρεβλώσεων που μείωσαν την αποδοτικότητα του κεφαλαίου. Η προσπάθεια αναδιανομής μεταξύ κερδών και μισθών, η υψηλή φορολογική επιβάρυνση και η αναξιοπιστία της φορολογικής πολιτικής, έλεγχοι τιμών, η ευρεία αμφισβήτηση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα σε πολιτικό επίπεδο, οι κοινωνικοποιήσεις, ο αθέμιτος ανταγωνισμός των προβληματικών, η αύξηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, των επιτοκίων και η έλλειψη επενδύσεων υποδομής, όλα συνετέλεσαν στο να δημιουργηθεί από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 κλίμα εντελώς ακατάλληλο για την ανάληψη μακροχρόνιων κινδύνων.

* Σημαντικός ήταν ο ρόλος της δημοσιονομικής πολιτικής, και κυρίως της συσσώρευσης δημοσίου χρέους που δημιουργούσε προσδοκίες για μελλοντικές φορολογικές επιβαρύνσεις και αμφιβολίες στους αποταμιευτές, με συνέπεια περαιτέρω πίεση στα επιτόκια.

* Η εμπέδωση υψηλών πληθωριστικών προσδοκιών οφείλεται τόσο στα δημοσιονομικά ελλείμματα και την νομισματική χρηματοδότηση όσο και στις

προσδοκίες σχετικά με συνεχείς διολισθήσεις και υποτιμήσεις. Οι φορείς του ιδιωτικού τομέα προσπάθησαν προκαταλάβουν την κατάσταση, με το ανεπιθύμητο αποτέλεσμα να υπάρχουν μεγάλες αυξήσεις ονομαστικών μισθών που, μέσω της αύξησης του κόστους οδηγούσαν σε αυξήσεις τιμών, και κατόπιν η συναλλαγματική πολιτική επικύρωνε με γρήγορες διολισθήσεις ή υποτιμήσεις την κατάσταση αυτή προκειμένου να μην επιδεινωθεί η διεθνής ανταγωνιστικότητα.

* Η ελληνική οικονομία ουσιαστικά αυτοπαγιδεύθηκε στην κρίση μέσα στη δεκαετία του 1980. Μετά μια μεταβατική περίοδο στη δεκαετία του 1970 όταν το αυταρχικό μετεμφυλιακό καθεστώς έδωσε τη θέση του σε ένα καθεστώς σημαντικών πολιτικών και κοινωνικών ελευθεριών, η ελληνική κοινωνία απέτυχε να αντικαταστήσει τους θεσμούς που είχαν κερδίσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών στις προηγούμενες δεκαετίες καθώς και τους θεσμούς που εξασφάλιζαν εμπιστοσύνη στην αξία του νομίσματος.

* Η αποτυχία αυτή άνοιξε το δρόμο στις εύκολες λύσεις. Αντί για τη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα επέτρεπαν τη διατηρήσιμη αύξηση του βιοτικού επιπέδου, δηλαδή την ευμάρεια, επιλέχθηκε η προσωρινή λύση του δανεισμού από τις μελλοντικές γενεές μέσω των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, δηλαδή η ασωτεία. Ο κλονισμός της εμπιστοσύνης στέρησε την πηγή των επενδύσεων που τροφοδοτεί την ανάπτυξη και την αντικατέστησε με την αιμοραγία του κρατικού δανεισμού που την σκοτώνει.

* Το οικονομικό πρόγραμμα της κυβέρνησης μετά το 1990 και το πρόγραμμα σύγκλισης δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την επαναδραστηριοποίηση της αναπτυξιακής μηχανής των επενδύσεων. Οι δημόσιες επενδύσεις, η διαρθρωτική αναμόρφωση, η εξυγίανση του δημόσιου τομέα, οι ιδιωτικοποιήσεις, η μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, η σταθεροποίηση του χρέους αποτελούν αναγκαίες συνθήκες για την ανάπτυξη και τη μείωση του πληθωρισμού.

* Ωστόσο, σε τελική ανάλυση η επιτυχία απόδρασης της ελληνικής οικονομίας από την κρίση απαιτεί τη δημιουργία ανθεκτικών και αξιόπιστων οικονομικών θεσμών. Ακομμάτιστη και αδιάφθορη δημόσια διοίκηση, δημοκρατικά και αξιοκρατικά πολιτικά κόμματα, ανεξάρτητα συνδικάτα, αποτελεσματική κεφαλαιαγορά και τραπεζικό σύστημα, ανταγωνιστικές συνθήκες. Βραχυχρόνια ωστόσο δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να αφεθούμε στο αίσθημα ευθύνης των ηγετικών στελεχών όλων των πολιτικών κομμάτων αλλά και των υπολοίπων οργανωμένων κοινωνικών φορέων, δηλαδή των εργοδοτικών οργανώσεων και των εργατικών συνδικάτων. Αν επιδειχθεί αυτοσυγκράτηση και αποφευχθεί οτιδήποτε μπορεί να αποσταθεροποιήσει εκ νέου την οικονομία, τότε υπάρχει σημαντική πιθανότητα εξόδου από την κρίση. Σε αντίθετη περίπτωση θα έχει χαθεί μία ακόμη σημαντική ευκαιρία.

*** Οι παρατηρήσεις αυτές εκφράζουν προσωπικές απόψεις του κ. Αλογοσκούφη ***